

ՀԱՅԿՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳԸԸՆԾՅԱՆ

ՅՈԹՆԵՐՈՐԴ ՕՐՎԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Վեց օրերի միջև ընկնող ստեղծագործության ավարտումից հետո, Ս. Գիրքը հաղորդում է. «Եվ յոթներորդ օրը հանգստացավ Աստված իր այն բոլոր գործերից, որ կատարել էր: Եվ օրհնեց Աստված յոթներորդ օրը ու սուրբ հռչակեց այն» (Ծննդ. Ա 2—3):

Այստեղ Ծննդոց Գրքի քահանայական գրչի հեղինակը մտացածին կարծիքներ չի հայտնում Աստծու աշխատանքի կամ հանգրվանի մասին: Վերջապես Աստված մարդկանց նման հանգստի կարիք չունի, նա մշտապես գործում է և ներգործում ամեն ինչի վրա (տե՛ս Հովհ. Ե 17): Մյուս կողմից էլ Աստված կարող էր նույնիսկ մեկ օրում ստեղծագործությունն ավարտել, պետք չուներ վեց օրերի, մանավանդ որ հազար տարին Աստծու համար մի օրվան կամ գիշերվան մի սյառի նման է (հմմտ. Սղմ. 2Թ 4), սակայն սկզբից ի վեր, հենց ստեղծագործությունը վեց օրերի միջև բաժանելով, նույնիսկ երկու ստեղծագործություն մեկ օրվա մեջ գցելով, քահանայական գրիչը ուզում է վեր հանել յոթներորդ օրվան, Տիրոջ հանգստի օրվան նշանակությունը:

Նախ մարդկային տեսանկյունից էլ դիտված հրաշալի մի երևույթ է վեց օրվան աշխատանքի և մի օրվան հանգստի դրույթը, իսկ կրոնական իմաստով էլ բարձր է յոթներորդ օրվան նշանակությունը, քանի որ այն Տիրոջ օրհնած և սրբած օրն է: Ահավասիկ այստեղ, վերոհիշյալ գեղույցում, հրեական պաշտամունքի գլխավոր օր-

վան՝ շաբաթ օրվան, դեռևս քողարկված, հիմքը կա, որը հետագայում Մովսեսի կողմից պարզաբանում է ժողովրդին և տասնաբանյա պատվիրաններին մաս է կազմում (տե՛ս Ելից Ի 8—11, ԼԱ 12—17):

Հարցական է, թե արդյոք Մովսեսից առաջ գոյություն ունե՞ր շաբաթ օրը, սուրբ սպիտակ սովորությունը, արդյոք եբրայեցիք այն հարևան ազգերի՞ց են վերցրել: Սույն հարցերին դեռևս մի սպառիչ լուծում կարելի չէ եղած տալ: Մի բան սակայն պարզ է, որ ոչ մեկ ազգ շաբաթ օրվան նշանակությունը հասկանում էր այնպես, ինչպես հրեաներն էին այն հասկանում:

Բարեկրկնում գոյություն ուներ մի օր, որ գրեթե անվանակից էր եբրայական «շաբաթ»-ին: Այն կոչվում էր «շապաթոս» և համապատասխանում յուրաքանչյուր ամսի 15-րդ օրվան, լուսնի լրման հետ: Սակայն բարեկրկնյան «շապաթոս»-ն նկատվում էր դժբախտաբեր և չարաբաստիկ օր: Այս օրվա մասին մի բարեկրկնյան օրենք հետևյալն է սահմանել. «Մեծ ազգերի Հովիվը (այսինքն՝ թագավորը իր քահանայական պաշտոնի մեջ) ածուխի վրա եփված միս և խմորեղեն պետք չէ ուտի: Մարմնի վրայի շապիկը պետք չէ փոխի: Մաքուր զգեստներ պետք չէ հագնի, զոհ պետք չէ մատուցի: Թագավորը կառքով պիտի չընթի, տիրակալի նման նա պետք չէ խոսի: Խորհրդակատարման վայրում ողջակեղին նալող պետք է լուռ մնա: Բծիշը իր ձեռքը ոչ մեկ հիվանդի վրա պետք չէ դնի: Մի

որոշում կատարելու համար օրը հարմար չէ»¹:

Յոթներորդ օրը, Հին Կտակարանում, Տիրոջ պաշտամունքին նվիրված սուրբ օրն է: Հրեաները, սակայն, կառչելով այդ օրը սահմանված հանգստի տառին, մթազնեցին նրա բուն իմաստը: Մակաբայեցիների շրջանում, օրինակ, հրեաները մույճիսկ մերժում էին շաբաթ օրով կուլել թշնամիների դեմ: Մատաթիան, սակայն, որոշում է շաբաթ օրով էլ ինքնապաշտպանության դիմել (Ա. Մակաբ. Բ 40—41):

Քրիստոսի ժամանակաշրջանում էլ խիստ կանոններ գոյություն ունեին՝ հարգելու համար շաբաթ օրվան հանգիստը:

Քրիստոս հիմնականում չդատապարտեց շաբաթ օրը, այլ դատապարտեց դպիրների մտածելակերպը, դրա համար էլ սառաց, թե Մարդու Որդին է տերը մահ շաբաթ օրվան, և թե շաբաթ օրը մարդու համար է, և ոչ թե մարդը՝ շաբաթ օրվան (տե՛ս Մրկա. Բ 27 և 28): Այսինքն շաբաթ օրվան սահմանված օրենքը ոչ թե ի վնաս, այլ ի շահ մարդու պետք է լինի: Քրիստոս հասկացնել էր ուզում մահ այն, թե կարելի է շաբաթ օրվան օրենքը զանց անել, ոչ միայն մի մարդու կյանք ազատելու պարագայում, այլ մահ մի բարի գործ կատարելու դեպքում (տե՛ս Մրկա. Գ 4: Ղուկա. ԺԳ 14—17): Մի խոսքով Սիրո օրենքը մնացյալ օրենքների մեջ վեհագույնն է:

Յոթներորդ օրվան— լինի դա շաբաթ օրվան կամ կիրակիի— նշանակությունը այլ է քրիստոնյաների մոտ: Թեև կիրակին սրբաշատունքի օրն է կամ ավելի ճիշտ «Տիրոջ օրը»՝ համաձայն բառի² ստուգաբանությանը, սակայն այն այս աշխարհում լոկ մեմանությունն է երկնային հանգստյան օրվան, երկնային յոթներորդ օրվան, որ վերջին և հավիտենական օրն է հանգստի և խաղաղության:

Այսպիսով, յոթներորդ օրը ապացուցում է, թե Աստված խաղաղության մեջն է, թե մա խաղաղություն է: Նա սուրբ է հռչակում, այսինքն՝ առանձնացնում է այդ օրը, մի խոսքով իր խաղաղությունը անջատում է այն խաբուսիկ խաղաղությունից, երբ մարդ հանգստանալիս, միջինիս կամ մահանալիս է լինում, այն չի մեմանվում աշխարհի տված խաղաղության (Հովհ. ԺԴ 27): Աստծու այդ օրվան մեջ կա մահ օրինություն. այդ օրվան չի հաջորդում երեկո, սրա համար էլ ստեղծագործության մեջ օրերի հաջորդականությունը նշող «եղավ երեկո և եղավ առավոտ» մախադասությունը գոյություն չունի այդտեղ: Ով այդ օրվան մեջ մտնի, պիտի օրհնվի, պիտի սրբվի և մասնակից պիտի դառնա Աստծու խաղաղությանը, որին կոչված է ամբողջ մարդկությունը և որի համար Աստված մարդն ստեղծեց:

² Հայերեն «կիրակի» բառը գալիս է հունարեն Κυριακή=Kyriaki բառից և նշանակում է «տերունական»:

¹ Սույն հատվածի թարգմանությունը կատարված է W. Zimmerli-ի 1. Mose գրքից, էջ 100:

